

LLYFR

Gweddi Gyffredin,

A Gweinidogaeth y

SACRAMENTAU,

A

Chynneddfau a Seremoniau,

ERAILL YR

EGLWYS,

YN OL ARFER

EGLWYS LOEGR:

YNGHYD A'R

PSALLWYR neu PSALMAU

DAFYDD,

Wedi eu Nodi i'w Darllain, a'u Canu yn yr Eglwysydd.

Argraphedig yn *Llyndain* gan CHARLES EYRE a WILLIAM STRAHAN, Argraphwyr i'r Brenhin : ag ar werth gan JOHN a CHARLES RIVINGTON, yn Mynwent Eglwys *Paul*. 1780.

L L Y R

Gwedd Cylledd

A Gwedd

SACRAMENT

A

Chymedd a Gwedd

THE

Y Y

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

BANNAU y LLYFR hwn.

Y Rhagymadrodd.

Am Wasanaeth yr Eglwys.

Am Ceremoniau.

Y drefn pa wedd yr appwyntir y Psallwyr i'w darllain.

Y Drefn pa wedd yr appwyntir y rhannau eraill o'r Sgrythir yr Lân i'w darllain.

Tabl o'r Llithiau a'r Psalmau priod.

Tablau, a Rheoliau am y Gwyliau a'r Ymrydion trwy'r flwyddyn.

Y Calender, gyd-a Thaol y Llithiau.

Y Drefn am Weddi Foreuol.

Y Drefn am Brydnawinol Weddi.

Credo S. Athanasius.

Y Litanî.

Gweddïau, a Diolch ar amryw achoson.

Y Colectau, yr Epistolau, a'r Efyngylau a arferir wrth Ffynfriad y Cymmun bendigedig, trwy'r flwyddyn.

Trefn Miniftriad y Cymmun bendigaid.

Trefn Bedydd Public a Phreifat.

Trefn Bedydd rhai mewn oedran adifedach.

Y Catechism, gyd-a Trefn Confurmiad Plant.

Trefn Priodas.

Gofwy a Chymmun y Clâf.

Trefn Cloddedigaeith y Marw :

Diolch Georagedd yn ôl Esgor Plant.

Comminafawn, neu Gyboeddiad lldiawgrwydd a Barnedigaeithau Duw yn erbyn Pechaduriaid.

Y Psallwyr.

Trefn Gweddïau i'w barfer ar y Môr.

Ffurf Gweddï i'r Pummed dydd o Dachwedd.

Ffurf Gweddï i'r Degfed ar hugain o Jonawr.

Ffurf Gweddï i'r Nawfed ar hugain o Fai.

Erthyglau Crefydd.

Y RHAGYMADRODD.

DOethineb Eglwys *Loegr* ydoedd, er pan gyntaf y lluniwyd iddi Liturgi public, cadw cyfrwng y ddau eithaf, na byddai ry-lyth i wrthod, na rhy hyblyg i oddef cyfnewid arno. Canys, megys o'r naill du mae Prawf iathredig yn dangos, dyfu o amrafael ang-hymwyfderau, lle y cyfnewidiwyd (heb fod angenrhaid eglur yn peri) y pethau drwy bwyll da a sefydliaid; A'r rhai hynny gan mwyaf yn amlach, a dwysach na'i drygau, a amcanwyd eu diwygio drwy y cyfryw Newidiad. Felly, o'r tu arall, yn gymmaint a bod ffurfiau golodedig o Wafanaeth Duw; a'r cynneddfau, a'r Ceremoniau pwyntiedig i'w harfer yn bethau indifrent, a newidiadwy, ac a gyffeir eu bod felly; Rheffwm yw eu newid a'u hailweddu ar ddwys a phwysfawr ystyr; yn ôl ac y bo amryw angen yr amferoedd a'r achlysurau yn gofyn, modd y gwelo gwyr o Awdurdod o amfer bwygilydd fod yn rheidiol neu yn fuddiol. Fel hyn y gwelwn ganhiadu o'r Eglwys yn Nheyrnasiad amrafael Dywyfogiion o Goffadwriaeth bendigedig, er pan ddechreuodd y Refformasiwn, a'iawn a dwys ystyriau yn ei chymmell i hynny, wneuthur y cyfryw newidiadau mewn rhyw bethau ac a farnwyd yn eu priod Amferoedd yn gymmwys. Eithr fel y bu yn oestad safadwy, yr holl Rannau cyfannol ac hanfodol o honi yn un hyd heddyw, (yn gyltal yn y defnyddiau pennaf, ag yn ei lluniaethiad a'i threfn,) ac a fa-

fant etto yn gadarn ac yn ddiyscog, er holl anturiau ofer, a rhuthrau rhychwyllt a wnaed i'w herbyn gan rai anwaftad, ac a ddangofant bob amser ychwaneg o ferch i'w hēwyllys a'u helw priod, nag o'r ddyled fydd arnynt i'r Cyffredin.

Trwy ba foddion anaddas ac i ba ddibenion trwch, y daeth bwrw heibio arfer y Liturgi (er ei bod yn Orchymmynnedig drwy gyfreithiau y Deyrnas, y cyfryw na ddiddymwyd erioed etto) dros amferoedd y diweddar helbul trwch anhapus, rhy yspys yw i'r Byd, ac nid oes gennym Ewyllys ymma i'w hadgoffau. Eithr pan, ar ddedwydd Ed-frydiad Gras y Brenhin, yr oedd tebygol ym mhlith pethau eraill, y dychwelai hefyd ar un-waith Arfer y Liturgi (canys erioed ni ddiddymwyd hi drwy gyfraith) oni wneud cais cyfym i'w rhagflaenu hi; y rhai a'u gwnaethant yn fwyaf rhann o'u gorchwyl, tan y Gamrwyfsg ddiweddar, ddwyn y Gwerin i ddiflasi arni hi, hwy a ganfuant y perthynai iddynt am y dalai eu Cymmeriad da a'u helw (oddieithr iddynt rwydd-gydnabod eu hamryfusedd, yr hyn beth anhawdd iawn dwyn y cyfryw Wŷr i'w wneuthur) a'u llawn egni wrth ladd ei dwyn hi i fewn eilwaith. A thuag at hynny y taned ar lēd liaws o Bamphledau yn erbyn y Llyfr Gweddi Gyffredin, yr adrifwyd yr hen wrth resymmau, ac a arddodwyd rhai o newydd ychwaneg nag a wnaethid o'r blaen, fel yr ai yn unchwydd eu nifer.

Ar

Y RHAGYMATRODD.

Ar fyrr, llawer taer ymgais a wnaethpwyd at Râs a Mawredd y Brenhin, am gael adchwilio y Llyfr dywededig, a chael newyd ynddo, ac ychwanegu atto y cyfryw bethau a dybygid yn gymmwys er esmwythdra i dynner gydwybodau (y gweiniaid) yr hyn beth ein Harglwydd Frenhin, o'i dduwiol duedd i roddi bodlonrwydd (cyn belled â thrwy reifwm y gellid disgwyl i 'w ddeiliaid oll, o ba hygeledd bynnag, yn rhwydd rasol a ganiattaodd.

Yn yr hon ail olygiad ni a ymroesom i gadw yr unrhyw ar dymmer a welwn ei harferu ar y cyffelyb achos yn y cynamferoedd. Am hynny, o'r amrafael Newidiau a ddygwyd ger ein bron, bwriafom heibio gynifer oll yn gyftadl a dywyfent aflwydd ar eu hôl (megis yn dirgel daro ar ryw Athrawiaeth ofodedig, neu ryw ddefod ganmoladwy yn Eglwys *Loegr*, neu yn hytrach holl Eglwys Gatholig Crist,) a'r cyfryw na arwyddocaeant ddim, eithr oeddynt lwyrr wagfaw a gorwâg. Ond y cyfryw newidiadau a ddygwyd attom (gan bwy bynnag, tan ba rith, neu i ba berwyl bynnag) a welem ar ryw fesur yn llesawl a buddiol, ny ni o wir barodrwydd ewyllys a ymfodlonasom ynddynt nid o herwydd ein cymmel trwy nerth Arguement i hynny, i'n argyhoeddi y y gorfyddai gwneuthur y newidiadau dywededig. Canys llawn ddiogel yw gennym yn ein meddyliau (ac wele ni ymma yn proffesu hynny i'r Byd oll) nad yw y Llyfr, megys yr ydoedd o'r blaen wedi ei sefydlu drwy gyfraith, yn cynnwys ynddo

ddim yngwrthwynebi Air Duw, nac i bur Athrawiaeth, na dim na allo Gwr Duwiol a chydwybod dda ei arfer ac ymddaroftwng iddo, ac na ellir ei iawn amddiffyn yn erbyn pwy bynnag a'i gwrthwyneb; os chaniatteir iddo gymmeraid cyfiawn y hygar, y cyfryw o wir iawnder cyffredin ac a ddylid ei roddi i bob ysgrifennadau Dynion, yn enwedig y cyfryw a ofodir allan trwy awdurdod, ac yn gyfartal a'r cyfeithiadau rhagoraf o'r ysgrythur Lân ei hun.

Am hynny ein diben cyffredinol ni yn hyn o waith ydoedd, nid bodloni nac un blaid nac arall yn neb rhyw un o'u gofynnion anrhesymmol; ond gwneuthur yr hyn i'r eithaf o'n dealldwriaeth ni, a ddirnadafom a dueddai fwyaf at ddiffyniad Heddwch ac undeb yn yr Eglwys, i beri parch ac i annog i Dduwioldeb a defosiwn yn Gyhoedd Wafanaeth Duw: ac i dorri ymmaith achlysur oddiwrth y fawl a geisiant ganllaw i wrthddadleu, a chynhennu yn erbyn Liturgi yr Eglwys. Ac am a berthyn i'r amrywiadau oddiwrth y Llyfr cyntaf, pa un bynnag ai trwy gyfnewidiad, anghwanegiad, neu fodd arall, gwafanaethed hyn o gyfrif yn gyffredinol; Gwnaethpwyd y rhan fwyaf o'r cyfnewidiadau, naill ai yn gyntaf er manylach gyfarwyddo y Gweinidogion ar bob rhan o Wafanaeth Duw; a hyn a wneir yn bennaf yn y Calenderau a'r Rubricau; Neu yn ail, i adrodd yn briodolach ryw eiriati neu ddywediadau a arferwyd gynt, drwy leferydd cyffonach i Dafodiaith yr amserau presennol, ac er

Y RHAGYMA DRODD.

mwyn egluro yn amlyccach, ryw eiriau a dywediadau eraill a ddygent arwyddocâd amwys, neu y oeddynt hylithr i gam-gymmeriad. Neu yn drydydd, yr adrodd yn rhucclach y cyfryw Rannau o'r Ysgrhythur lân, a ddoded o fewn y Liturgi, y rhai yn awr a drefnwyd i'w darllain; yn enwedig yn yr Epistolau a'r Efengylau, ac ymrafael leoedd eraill, yn ol cyfeithiad diweddaſ y Bibl, A barnwyd yn gymmhesur anghwanegu yn eu gweddus leoedd, ryw weddian, a ffurfiau o ddiol-wch wedi eu cymmhwysu i achlysurau priodol; yn bennodawl, i'r fawl y sy' ar y Môr, gyd-a Gwasanaeth am Fedydd y fawl fydd o Oedran addfedach; yr hwn, er nad oedd mor angenrheidiol pan luniwyd y Llyfr cyntaf, er hynny, o herwydd cynnyddiad Anabaptism, a ymlusgodd i'n mysg ni trwy benrhydd-der yr amferoedd diweddar, a aeth yr awr hon yn angenrheidiol, ac a all fod yn fuddiol rhag llaw a fedyddio Priodorian yn ein Plan-wledydd tramor, ac erall a droer i'r Ffydd. Od oes a ddeisyfio gy-

frif hyfysfach o bob Cysnewidiad yn un rhan o'r Liturgi, cymmered y boen i gydgymharu'r Llyfr hwn a'r cyntaf: nid oes ammeu na chaiff weled yn eglur yr achos a oedd o'r Cysnewid.

A chan i ni ymeginio fel hyn i dalu ein dyledswydd yn hyn o Orchwyl pwysfawr, megis dan olwg Duw, ac i gymmeradwyo ein purdeb yn y peth (hyd a oedd ynom) i gydwybodaupawb oll; er bod yn hyfys i ni mai ammhofibl yw boddioni pawb (pan fo'r fath amrywiaeth o athrylith, o ffansi, ac o briodelw yn y byd) ac nad allwn ddisgwyl y bydd i wyr o yspriedoedd terfysgus, gorphwyllus, a chyn-dyniog, ymfoddioni i ddim o'r dull yma, a ellir ei wneuthur gan neb arall ond ganddynt hwy eu hunain: er hynny i gyd, y y mae genym obaith da am a gyflwynir yma, ac a holwyd yn ddiwyd iawn, ac a ddiheurwyd gan Gymmanfeydd y ddwy Dalaith, y derbynir ef hefyd ac y cymmerir yn dda gan gynnifer oll Feibion Eglwys *Loegr* ac fy sobr, heddychol, a gwir gydwybodus.

Am SEREMONIAU, Pabam y diddymmwyd rhai, ac y cedwir eraill.

O'r Seremoniau arferedig yn yr Eglwys, ac y bu eu codiad y ordinhad dyn, dychymygwyd rhai ar y cyntaf o feddwl duwiol, ac i berwyl da; eithr trowyd o'r diwedd i wagedd ac ofer-goel: eraill a ddaethant i fewn i'r Eglwys trwy Ddefosiwn annisbwyll, ac a zel heb wybodaeth; ac o herwydd cyd-ddwyn a hwynt

ar y cyntaf, cynnyddasant i'w camarferu fwyfwy beunydd; a'r rhai hyn a haeddasant, nid yn unig oblegyd eu hastes, ond hefyd oblegyd iddynt ddallu'r bobl yn ddirfawr, a chaddugo Gogoniant Duw, eu torri ymaith, a'u bwrw heibio'n llwyr: y mae eraill, y rhai er eu dychymmygu gan ddyn, etto gwelwyd yn dda eu cadw, er mwyn Trefn weddus

Am SEREMONIAU.

weddus yn yr Eglwys (i'r hyn beth y dychymmygwyd hwy gyntaf) nid yn llai, nag o herwydd eu bod yn gwafanaethu er Adeiladaeth, at yr hwn (medd yr Apostol) y dylid cyfeirio pob peth a wneler yn yr Eglwys.

Ac er nad yw cadw neu esgeuluso Seremoni, o hono ei hun, ond peth diystyr; etto nid bai bychan yngolwg Duw, yw trofoddu a thorri Urdd a Rheolaeth gyffredin, trwy gyndynrwydd a dirmyg. *Gwneler pob peth yn eich mysg* (medd Sant Paul), *mewn Trefn weddaidd a dyladwy*. Yr hon Drefn nid eiddo'r gwerin ei happwyntio; am hynny na chymmered neb arno, ac na ryfyged, na threfnu, na newid un Ofodedigaeth gyhoedd neu gyffredin o fewn Eglwys Grift, ond y fawl a elwir ac a awdurdodir yr gyfreithlawn i hynny.

A chan fod yn awr amryw feddyliau gan bobl o'n hamfer ni, hyd pan dybygo rhai yn beth pwysfawr mewn Cydwybod, ymado a'r tippyn lleiaf o'u Seremoniau, y maent felly wedi ymroddi i'w hen Ddefodau; y mae rhai hesyd, o'r tu arall, a'u gwyn yn gymmaint ar bob amheuthun, fel y chwennychent newyddu pob peth, a dirmygant yr hen cymhelled, na fydd dim wrth eu bodd hwy ond y fy newyddbeth: gwelwyd yn gymmwys, na edrychid cymmaint am foddhau a boddloni yr un o'r ddwylyw, ac at wneuthur wrth Fodd Duw, ac ar les pob un o honynt hwy. Ac etto, fel na rhwystrer neb a aller ei foddloni a Rheswm eglur, gofodir i lawr yma Achosion penodol, paham y bwriwyd ymaith rai o'r Seremoniau gnottedig,

a phaham y cynhelir ac y cedwir eraill etto ym mhellach.

Rhai a fwrwyd ymaith, oblegyd cynnyddafai eu gorllanw a'u hamlder yn y dyddiau diweddaraf hyn, hyd onid aethai eu baich yn anoddef; am y rhai y cwynodd Sant *Austin* yn ei amfer ef, gynnyddu eu rhifedi mor ddirfawr, hyd onid oedd stat y bobl Gristianogol mewn gwaeth cyflwr o'u plegyd, nag oedd eiddo'r *Idderwon*: Ac ete a gynghorodd fwrw ymaith y fath iau a baich, tra gwafanaethai'r amfer i wneuthur hynny yn ddistaw heb derfysg. Eithr beth a ddywedafai Sant *Austin*, pe gwelsai'r Seremoniau a arferid yn ddiweddar yn ein plith ni, i'r rhai nid oedd y lliaws a arferid yn ei amfer ef i'w cystadlu? Cymmaint oedd gorllawn liaws ein Seremoniau, a bagad o honynt mor dywyll, hyd pan oedd ynt yn dyfysgu ac yn tywyllu, yn hytrach nag yn mynegi ac yn gosod allan Ddaioni Crist i ni. Heblaw hyn i gyd, nid Cyfraith seremoniaidd yw Efen-gyl Grift (fel yr oedd rhan fawr o Gyfraith *Moses*) eithr Cresydd i wafanaethu Duw, nid ynghaithiwd ffigur neu gyfgod, eithr yn rhyddid yr Yspryd; gan ymfoddloni i gynnifer o Seremoniau ac a wafanaetha i Drefn weddaidd, a Rheolaeth dduwiol; a'r cyfryw ac a ynt gymmwys i gyffroi pwl feddwl dyn i gosio ei Ddyled i Dduw, trwy ryw arwydd eglur ac amlwg, i'w adeiladaeth. Ym mhellach etto, yr achos pwysfawroccaf o ddiddymmu rhai Seremoniau, camarferwyd hwy cyn belled, mewn rhan o herwydd dallineb gaugresyddol yrhai anghywraint ac annysgedig, ac mewn rhan

Am SEREMONIAU.

trwy annigonol gybydd-dra'r cyfryw a geisient eu helw a'u budd eu hunain, yn hytrach na Gogoniant Duw; fel nad oedd hayach fodd i symmud y camarferau, a'r peth etto yn sefyll.

Eithr yn awr, am y rhai ond antur a rwystrir, o herwydd cadw etto rai o'r hen Seremoniau; os ystyriant nad yw bosibl cynnal Trefn a Rheolaeth heddychol yn yr Eglwys heb rai Seremoniau, cant yn hawdd weled, fod achos cyfreithlawn iddynt newid eu meddyliau. Ac os mawr ganddynt fod yr un o'r rhai hen yn sefyll, ac yn well ganddynt lunio'r cwbl o newydd, eithr gan iddynt ganiattau mai cymmwys yw cael rhyw Seremoniau; diau, lle gellir yn dda arfer yr hen, nid oes fodd iddynt wrth reswm argyoeddi yr hen, yn unig am eu bod yn hen, heb ddatguddio eu gwall synwyr eu hunain: canys os felly y mae, hwy a ddylent roddi parch iddynt o herwydd eu Heneiddrwydd, os mynnant ddangos fod yn hoffach ganddynt Undeb a Chordiad, na Newidiadau a Newyddwyniau, yr hyn (cymhelled ac y gall hynny gyttuno a gosod allan Ffydd Grift) y fydd bob amfer i'w ochelyd. Ym mhellach etto, i'r cyfryw ni bydd achos cyfiawn i feio ar y Seremoniau a

adawyd: canys, megis y bwriwyd allan y rhai a gamarferid fwyaf, ac a oeddynt yn faich ar Gydwybodau dynion heb achos; felly'r lleill a gedwir er mwyn Rheolaeth a Threfn, ac a ellir, (ac achosion cyfiawn) eu hamgenu a'u newidio; am hynny nid ydynt i'w barnu yn un-fri a Chyfraith Dduw. Ym mhellach drachefn, nid ynt Seremoniau tywyll nac aflafar, ond a ofodir allan fel y gallo pob dyn ddirnad beth y maent yn ei arwyddocau, ac i ba ddeunydd y maent yn gwafanaethu; fel nad rhaid fawr unofn y camarferir hwy rhag llaw, fel y lleill o'r blaen. Ac yn gwneuthur hyn, nid ym yn condemnio un Genedl arall, nac yn gosod dim namyn i'n Cenedl ein hun: canys, cymhesur yw yn ein barn ni, fod i bob Gwlad arferu'r cyfryw Seremoniau a welont hwy yn oreu i ddyrchafu Anrhydedd a Gogoniant Duw, a thebyccaf i ddwyn eu pobl i Fuchedd berffaith a duwiol, heb nac amryfuedd na Choelgrefydd; a doddi o honynt ymaith bethau eraill a ganfyddant o amser bwygilydd eu camarferu, megis yn fynych y digwydd ar amrafael foddion, mewn amrafael Wledydd yn Ordinhadau Dynion.

Am WASANAETH yr Eglwys.

NI bu erioed ddim wedi ei ddychymmygu mor ddi-ball, neu wedi ei gyfnerthu mor gadarn, trwy synwyr dyn, yr

hwn mewn yspaid amfer ni's llygrwydd: megis, ym mhllith pethau eraill, y mae'n eglur ddigon wrth y Gweddiau Cyffredin

Am WASANAETH yr Eglwys.

ffredin yn yr Eglwys, y rhai a elwir yn fathredig, *Gwasanaeth Duw*; bonedd a dechreuad cyn-taf pa rai, pe chwilid am danynt ym mysg gwaith yr hen Dadau, fe geid gweled nad ordeiniwyd y *Gwasanaeth* hwnnwond er amcan daionus, ac er mawr ddyrchafiad Duwiolded. Canys hwynt-hwy a drefnasant y matter felly, fel y darllennid yr holl Fibl drosto (neu y rhan fwyaf o hono) unwaith yn y flwyddyn; gan amcanu wrth hynny, fod i'r Gwyr Llen, ac yn enwedig i'r sawl a fyddent Weinidogion y Gynulleidfa, allu (trwy fynych ddarllain a myfyrio Gair Duw) fod wedi ymddarparu i Dduwioldeb, a bod hefyd yn aplach i annog eraill, trwy Ddysgeidiaethiachus, i'r un peth, ac i allu gorthrechu dadl y rhai a wrthwynebant y gwirionedd. Ac ym mhellnach, fel y gallai'r bobl (trwy glywed beunydd ddarllain yr Yfgrthy Lân yn yr Eglwys) gynnyddu 'n waftad fwyfwy mewn gwybodaeth am Dduw, a dyfod i garru'n gynhesach ei wir Greffydd ef.

Ond, er ystalm o flynyddoedd, y darfu newidio, torri, ac efgelusio'r dduwiol a'r weddus Drefn yma o waith yr hên Dadau, trwy blannu i mewn yn ei lle Yfforiau amheus, Legendau, lliaws o Attebion, Gwerfi, Adwerfi gweigion, Cofadwriaethau, a Seneddolion; megis yn gyffredinol pan ddechreuid un Llyfr o'r Bibl, cyn darfod darllain tair neu bedair pennod o hono, y cwbl ond hynny a adewid heb ei ddarllain. Ac yn y wedd hon dechreuid Llyfr *Esay* yn yr Ad-

sent, a Llyfr *Genesis* yn *Septuagesima*; eithr eu dechreu a wnaid yn unig, heb orphen eu darllain byth. A'r un ffunud yr arferid am Lyfrau eraill o'r Yfgrthy Lân. A chyd â hynny, lle mynnai *S. Paul* fod dywedyd y cyfryw Iaith wrth y bobl yn yr Eglwys, ac a allant hwy ei deall, a chaffael lesâd o'i chlywed; y *Gwasanaeth* yn yr Eglwys hon o Loegr (er ys llawer o flynyddoedd) a ddarllenwyd yn *Lladin* i'r bobl, yr hwn nid oeddynt hwy yn ei ddeall; ac felly yr oeddynt yn unig yn clywed a'u clustiau, ond eu calonau, a'u hyfryd, a'u meddwl, oedd yn ddiadeilad oddiwrtho. Ac heblaw hynny er darfod i'r hên Dadau barthau'r *Salmau* yn iaith ran, a phob un o honynt a elwid *Noſturn*; yn awr er yn hwyr o amser, ychydig o honynt a ddywedid beunydd, gan eu mynych ad-ddywedyd a gadu'r darn arall heibio, heb yngan un gair.

Gyd a hynny, nifeiri a chaledrwydd y Rheolau y rhai a elwid y *Pica*, ac amrafael gyfnewidiau *Gwasanaeth*, oedd yr achos, fod mor galed ac mor rhwystrus droi at gyfnodau'r Llyfr yn unig; megis yn fynych o amser y byddai mwy o drallod yn chwilio am y peth a ddarllenid, nag yn ei ddarllain wedi ei gael.

Felly wrth ystyried yr anghymesurwydd hynnw, fe a ofodir yma y cyfryw drefn, fel y diwygir yr unrhyw bethau. Ac, er mwyn parodrwydd yn y matter yma, y tynwyd Calendar i'r unrhyw bwrpas, yr hwn fydd eglur a hawdd ei ddeall; ym mha un (hyd y gellid) y gosodwyd

gofodwyd allan wedd i ddarllain yr Ysgrythur Lân, fel y gwneir pob peth mewn trefn, heb wahanu un ddarn o honi oddiwrth ei gilydd. Ac, oblegyd hyn y torrwyd ymaith Anthemau, Respondau, Infinitoriau, a chyfryw wag bethau amherthynafol, ac oedd yn torri cwrs cyfan ddarlleniad yr Ysgrythur.

Etto, gannad oes fodd amgen, na byddo anghenrheidiol bod ymbell Reol; am hynny y gofodwyd yma ryw Reolau, y rhai megis nad ydynt onid ychydig o nifer, felly y maent yn rhwydd, ac yn hawdd eu deall. Wrth hynny mae i chwi yma Drefn am Weddio, ac am ddarllain yr Ysgrythur Lân yn gwbl gyson a meddwl ac amcan yr hen Dadau, ac o lawer yn fwy llefol, a chymmŵys na'r un yr oeddid yn ddiweddar yn ei harfer. Y mae'n fwy llefol o achos bod yma'n gadu allan lawr o bethau, o ba sawl y mae rhai heb fod yn wir, rhai yn amheus, rhai yn wag ac o ofer-goel; ac nid ydys yn ordeinio darllain dim ond pur wir Air Duw, yr Ysgrythur Lân, neu'r cyfryw a feilir arni'n eglur; a hynny yn y cyfryw iaith a Threfn ac yfydd esmwythaf a hawsaf eu deall gan y Darllenwyr, a'r Gwrandawyr. Y mae hefyd yn fwy cym-

mwynafol, yn gyftal o herwydd ei fyrred, ac o herwydd eglured ei Drefn, ac o herwydd bod y Rheolau yn ychydigo nifer ac yn hawdd.

A lle bu cyn hyn amrywiath mawr wrth ddywedyd a chanu yn yr Eglwys o fewn y Deyrnas hon, rhai yn canlyn Arfer *Salisbury*, rhai Arfer *Henffordd*, rhai Arfer *Bangor*, rhai Arfer *Efracwg*, a rhai eraill Arfer *Lincoln*; yn awr o hyn allan ni bydd i'r holl Deyrnas ond un Arfer.

Ac yn gymmaint ac na ellir gofod dim allan gan mwyaf mor eglur, ac na chyfodo petrusder wrth ymarfer o hono: i oftegu pob cyfryw amrafael (o chyfyd yr un) ac am ddoisparth pob rhyw betrusder ynghylch y modd a'r wedd y mae deall, a gwneuthur, a chwblhau pob peth a gynhwyfir yn y Llyfr hwn; y cyfryw a fyddont yn cymmeryd dim mewn amrafael foddion, a ant at Esgob yr Esgobaeth, yr hwn wrth ei ddoethineb a rydd drefn er llonyddu a heddychu'r ddadl, trwy na byddo'r drefn honno yn wrthwyneb i ddim a'r y fydd yn y Llyfr hwn. Ac o bydd Esgob yr Esgobaeth mewn dim petrusder, yna efe a all anfon am hyspyrwydd at yr Archegob.

ER bod yn ofodedig, fod pob peth a'r a ddarllenir ac a genir yn yr Eglwys, yn yr iaith Gymraeg, er mwyn adeiladu'r Gynulleidfao; er hynny nid ydys yn meddwl pan ddywedo neb Blygain a Gosper gartref, na ddicbon efe eu dywedyd ym mba iaith bynnag a ddeall.

A phob Offeiriad a Diacon sydd rwymedig i ddywedyd beunydd y Foreuol a'r Brydnhaownol Weddi, naill ai yn neillduol, ai ar ofeg, oddieithr bod rhwystr arnynt trwy glefyd, neu o ran acbos arall traangenrheidiol.

A'r Curad, sef y Periglor, a fo yn gwasanaethu ym mhob Eglwys Blwyf neu Capel, ac efe gartref, heb luddias rhesymmol arno, a ddywaid y Gwasanaeth bwnnw yn yr Eglwys Blwyf neu'r Capel lle y bo efe yn gwasanaethu; ac a bair ganu cloch iddo amser cymbesur, cyn y dechreuo, moddy gallo'r bobl ddyfod i wrando Gair Duw, ac i weddio gyd ag ef.

Y Drefn yr appwyntyr darllain y Sallwyr.

Y Sallwyr a ddarllenir drosto unwaith bob mis, fel yr appwyntir yno, ar Foreuol a Phrydnhawnol Weddi: eithr yn *Cbwefror* y darllenir yn unig hyd yr wythfed ar hugain neu'r nawfed dydd ar hugain o'r mis.

Alley mae i *Iona'wr Marwrth, Mai, Gorphenhaf, Awst, Hydref, a Rbagfyr*, un ar ddeg ar hugain o ddyddiau bob un, fe a ordeiniwyd fod darllain y dydd diwaethaf o'r misoedd hynny, y Salmau a ddarllenwyd y dydd o'r blaen, fel y gallo'r Salmau ddechreu drachefn y dydd cyntaf o'r mis a fyddo'n canlyn.

A lle y cyfrennir y bedwaredd Salm ar bymtheg ar ol cant

yn ddwy ran ar hugain, a'i bod yn rhy hir i'w darllain ar unwaith; fe a drefnwydd na bo darllain uwchlaw pedair neu bump o'r rhannau hynny ar un amfer.

Ac ar ddiwedd pob Psalm, a phob cyfryw ran o'r bedwaredd Salm ar bymtheg ar ol cant, dyweder yr Hymn yma:

Gogoniant i'r Tad, ac i'r Mab: ac i'r Yspryd Glan;

Megis yr oedd yn y dechreu, y mae yr awr hon, ac y bydd yn wastad: yn oes oesoedd. Amen.

Nodwch, Fod y Sallwyr yn canlyn Dofparthiad yr Hebreaid, a Chyfieithiad y Bibl mawr Cymraeg, a ofodwyd allan ac a arferwyd yn amser y Brenhin Henry VIII; ac Edward VI.

Y Drefn pa wedd yr appwyntiwyd darllain y Rhannau eraill o'r Ysgrythyr Lan.

YR Hen Destament a ofodwyd yn Llithoedd cyntaf ar Foreuol a Phrydnhawnol Weddi; ac felly y rhan fwyaf o hono a ddarllenir unwaith bob blwyddyn, fel yr appwyntir yn y Calendar.

Y Testament Newydd a ofodwyd yn ail Llithoedd, ar Foreuol a Phrydnhawnol Weddi, ac a ddarllenir drosto mewn trefn bob blwyddyn deirgwaith, heb law'r Epistolau a'r Efangylau; oddieithr *Datguddiad Ioan,*

Y Drefn pa wedd yr appwyntiwyd darllain, &c.

O'r hwn y gosodwyd bod rhyw Lithoedd priod ar amrafael Wylliau.

Ac i wybod pa Lithoedd a ddarllenir bob dydd, myn gael y Dydd o'r Mis yn y Calendar yn canlyn ac yno y cai ddeall y pennodau a ddarllenir yn Llithoedd ar Foreuol a Phrydnhawnol Weddi; oddieithr y Gwylliau Symmudol yn unig, y rhai nid ydynt yn y Calendar; a'r An-symmudol, lle y gadewir adwy yngholofn y Llithiau: Llithiau priod i'r holl ddyddiau hynny a

geir yn Nhabl y Llithoedd Priod.

A rhaid yw nodi hyn yma, Pa bryd bynnag y byddo Salmau neu Lithoedd Priod wedi eu gosod, yna'r Salmau a'r Llithoedd gosodedig yn y Calendar (o bydd rhagoriaeth rhyngthynt) a adewir heibio dros yr amser hwnnw.

Rhaid yw nodi hefyd, Fod y Colect, yr Epistol, o'r Efengyl, a osodir ar y *Sul*, yn gwafan-aethu dros yr holl wythnos rhag llaw, lle ni's trefnwyd yn amgenach yn y Llyfr hwn.

Pennodau